

Minder 'kindergeld', meer en betere kinderopvang?

Dr. Julie Vinck

Research Institute for Social Policy, Social Work, Family and Population Dynamics

Minder 'kindergeld', meer en betere kinderopvang?

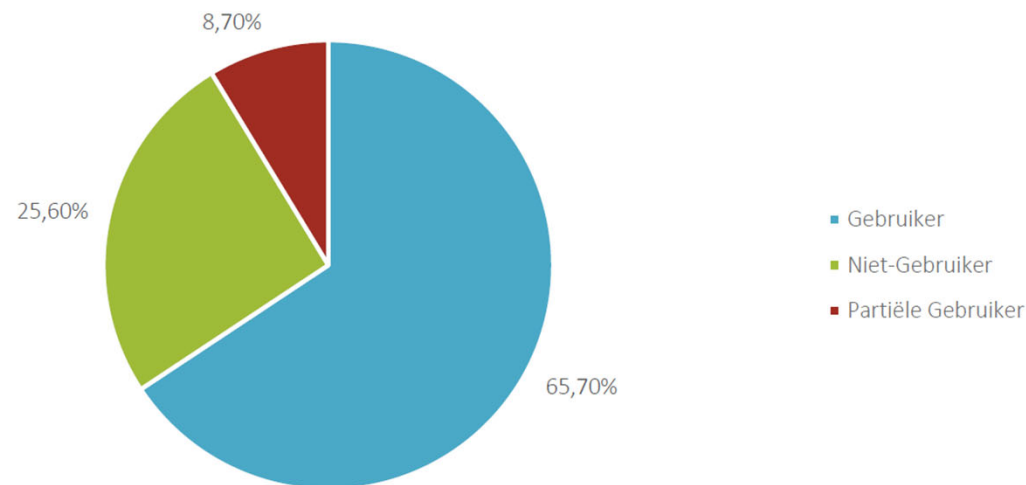
Kwaliteitsvolle formele kinderopvang

- Hét beleidsinstrument om sociale uitsluiting te bestrijden (Esping-Andersen et al., 2002)
- Bevordert de cognitieve, emotionele en sociale ontwikkeling van het kind
- Kinderen presteren later beter op school en arbeidsmarkt (Vandenbroeck et al., 2018)
- Sterker effect bij kwetsbare kinderen (van Huizen & Plantenga, 2018)
- Bevordert de sociale integratie en draagt bij tot gelijke kansen
- Laat ouders toe om werk (zoeken) en gezin te combineren of een opleiding te volgen, vooral bij moeders (Vandenbroeck et al., 2018)
- Gezinsinkomen verhogen
- Vicious circle van armoede doorbreken (Zagel & Van Lancker, 2022)

Gebruik formele kinderopvang in Vlaanderen

75% van de kinderen (3-30 maanden) maakt (gedeeltelijk) gebruik (Goffin et al., 2023)

Figuur 1: Gebruik van kinderopvang naar type gebruiker (op basis van administratieve gegevens; N=78.312 kinderen tussen 3,5 maand en 2,5 jaar in 2019)¹⁰

8-9% van de kinderen (3-36 maanden) heeft onvervulde behoefte (Teppers et al., 2019)

Gebruik formele kinderopvang in Vlaanderen

Niet-gebruikers en partieel gebruikers zijn vaker dan gebruikers:

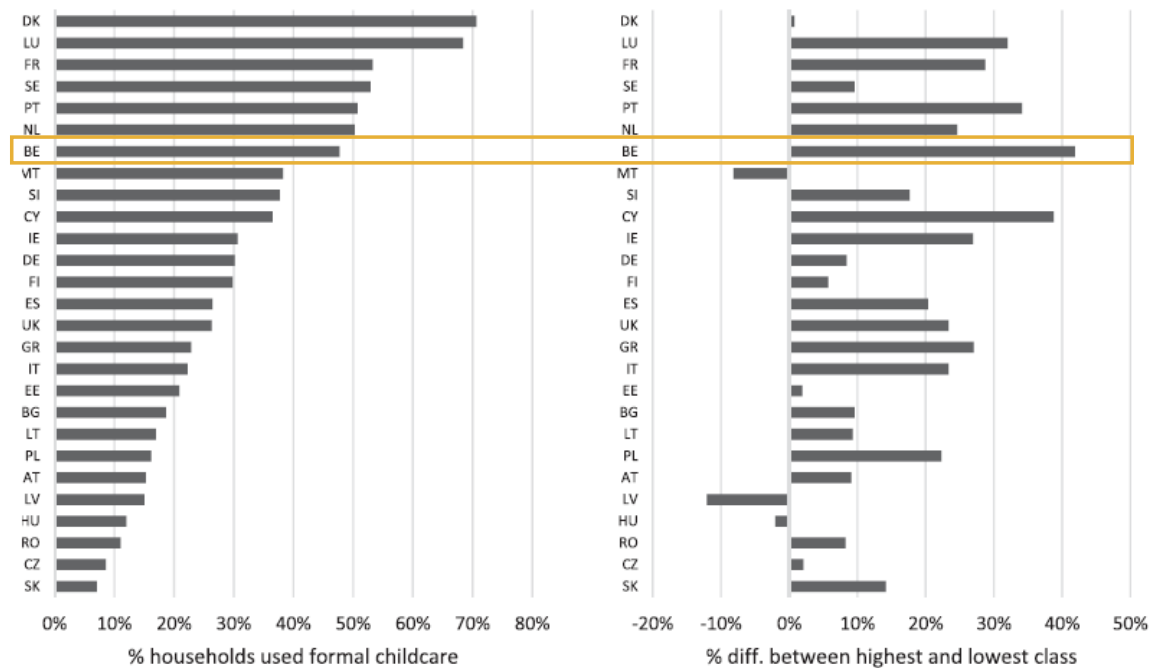
- Kansarm
- Alleenstaande moeders
- Moeders jonger dan 25
- Ouder(s) met migratieachtergrond
- Niet-werkende ouder(s), vooral niet-werkende moeders
- Lage inkomensgezinnen

(Goffin et al., 2023; Teppers et al., 2019)

Mattheüseffect in gebruik formele kinderopvang

- Kwetsbare kinderen maken minder vaak gebruik (Van Lancker, 2013)
- Niet enkel door verschillen in tewerkstelling moeders, vooral door gebrek aan beschikbare en betaalbare opvang (Pavolini & Van Lancker, 2018)
- België bij de slechtsten van Europa (Pavolini & Van Lancker, 2018)

Mattheüseffect in gebruik formele kinderopvang

Figure 1. Average and social class differences in formal childcare use, European countries, 2010.

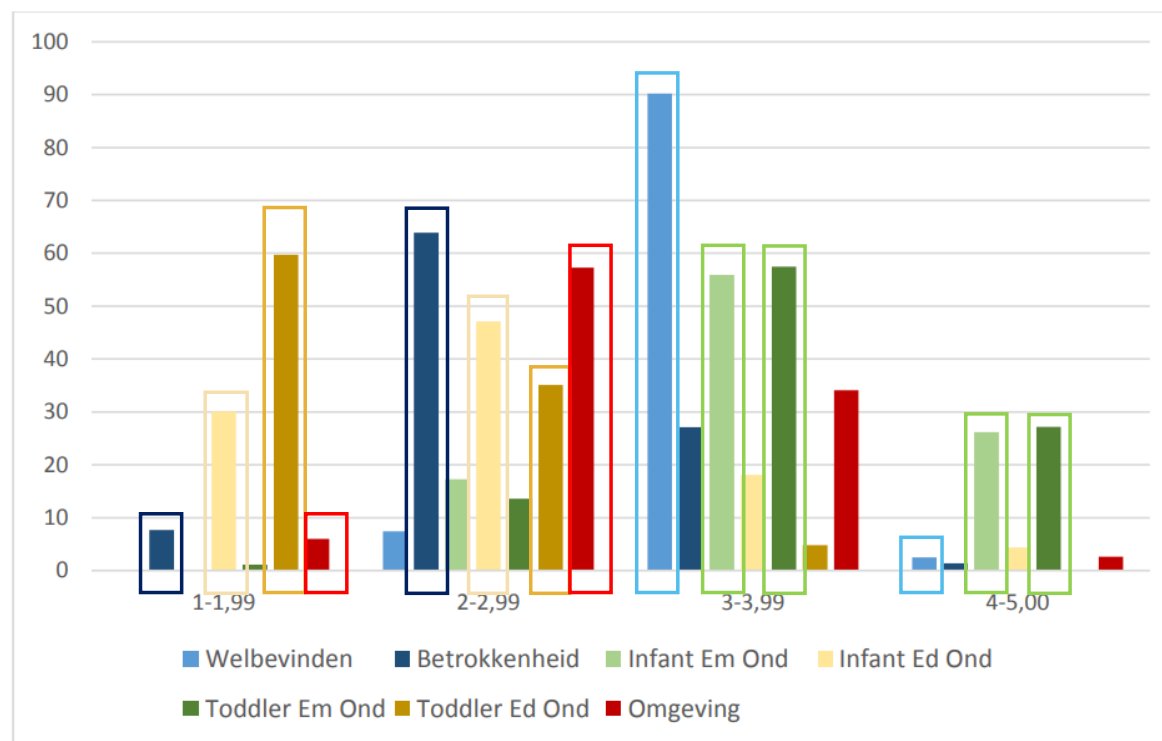
Formele kinderopvang

- Plaatsen worden gecreëerd waar er meer vrouwen aan het werk zijn (Van Lancker & Vandenbroeck, 2019)
- Kwaliteit is essentieel voor positieve effecten (van Huizen & Plantenga, 2018)
- Kwaliteit laat soms te wensen over in Vlaanderen
- Hoogste kindratio in Europa: maximaal 1 op 9 (Teppers & Van Regenmortel, 2023), verlaagt tegen 2027
- Ook op andere dimensies scoort niet elke locatie matig of goed (MeMoQ: Vandenbroeck et al., 2016)

Kwaliteit formele kinderopvang (2015-2016)

Figuur 2. Scores op vijf van de zes dimensies (gewogen resultaat, in %)

Formele kinderopvang

- Vandaag geen effectief beleidsinstrument in de strijd tegen kinderarmoede, bestaande ongelijkheden kunnen zelfs versterken
- Meer investeringen nodig, we geven 3 keer minder uit dan Zweden (Van Lancker, 2022)
- Maar niet uit het budget van de kinderbijslag

Dubbele doelstelling kinderbijslag

- Tegemoetkoming in kosten van kinderen
  - Horizontale herverdeling tussen gezinnen zonder en met kinderen
  - Financiële last wordt gespreid over hele bevolking
- Armoedereductie
  - Hogere proportionele kost voor lage inkomensgezinnen
  - Verticale herverdeling tussen financieel sterkere en kwetsbare gezinnen

(Daly, 2020; Verbist & Van Lancker, 2016)

Kenmerken Groeipakket

- Universaliteit:
  - Startbedrag gelijk voor elk kind
  - Basisbedrag gelijk voor elk kind
  - Schoolbonus naargelang leeftijd
- Selectiviteit:
  - Sociale toeslagen o.b.v. inkomen en aantal kinderen
  - Zorgtoeslagen voor (halve) wezen, kinderen met specifieke ondersteuningsbehoeften en pleegkinderen
  - Ondersteuningstoelage voor kinderen met een hoge ondersteuningsbehoefte
- Participatie kinderopvang en onderwijs stimuleren:
  - Kinderopvangtoelage voor niet-inkomensgerelateerde kinderopvang
  - Kleutertoeslag
  - Schooltoeslagen o.b.v. inkomen en gezinssamenstelling

Groeipakket in cijfers

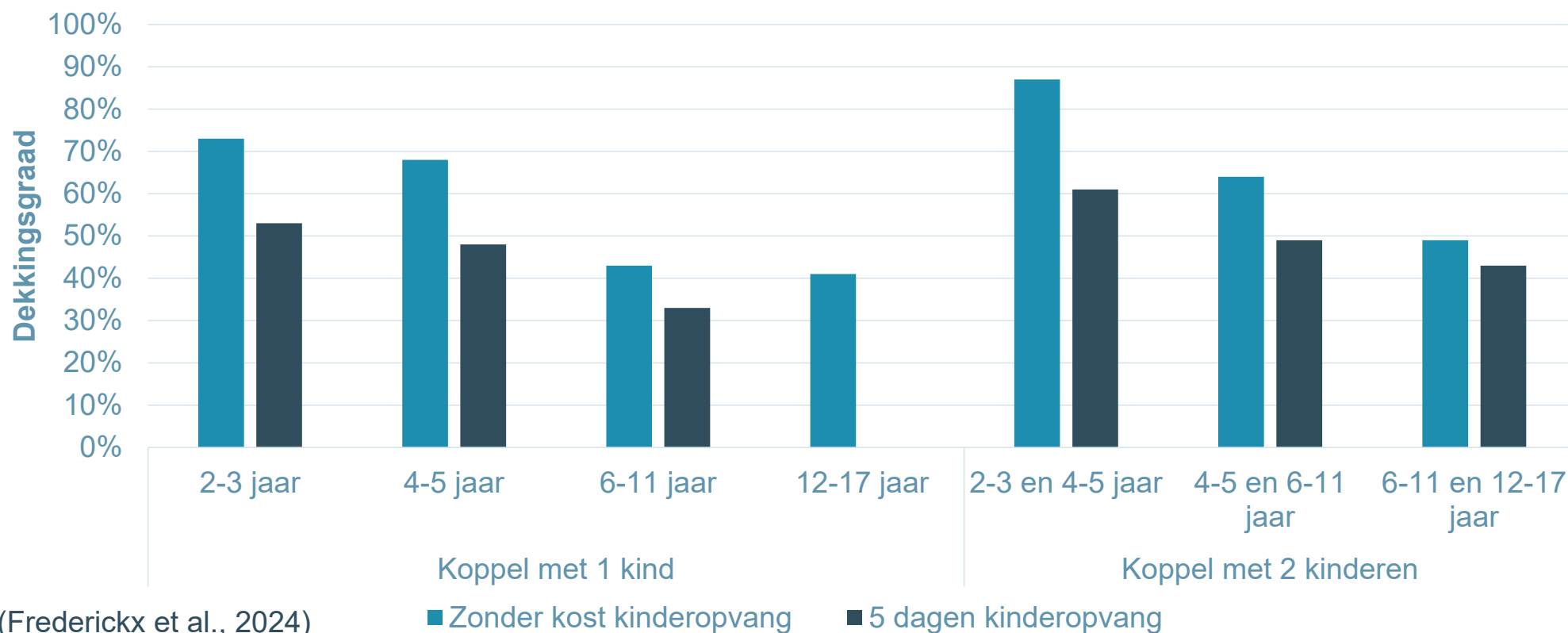
- > 1,6 miljoen kinderen krijgen uitbetaling in januari 2024
- +/- 31% van de kinderen ontvangt sociale toeslag (> 496.000 kinderen)
- +/- 40% van de schoolpopulatie ontvangt schooltoeslag (> 486.000 kinderen)

- € 4,6 miljard per jaar
- 14% van het budget gaat naar sociale toeslag en schooltoeslag:
  - +/- 9% sociale toeslag

(Agentschap Uitbetaling Groeipakket, 2024)

Kinderbijslag

- Kinderbijslag is een directe injectie in het gezinsinkomen
- Geeft gezinnen met kinderen inkomensstabiliteit (Aerts et al. 2022):
  - Kinderbijslag is belangrijke vorm van aanvullende inkomenssteun voor lage inkomensgezinnen
- Geeft gezinnen vrijheid in besteding (FAMIFED, 2016):
  - +/- 75% van de gezinnen besteedt kinderbijslag aan algemene huishoudkosten: woning, voeding, kledij, school, dokter en zakgeld
  - 8% kan kinderbijslag sparen: hoogste inkomens
  - Geen indicatie van problematische uitgaven (drugs, alcohol)

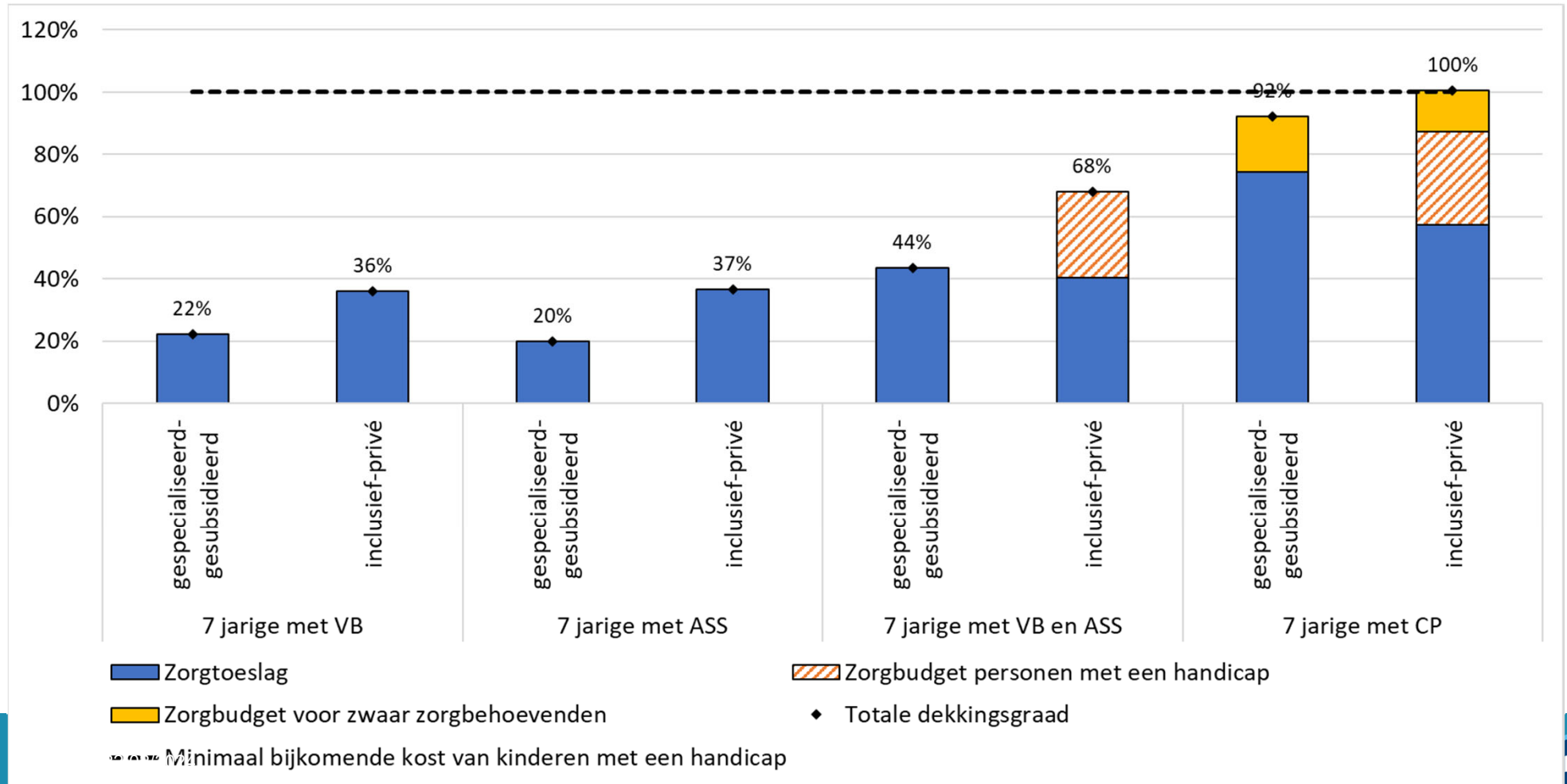
Tegemoetkoming in kosten van kinderen (2023)

(Frederickx et al., 2024)

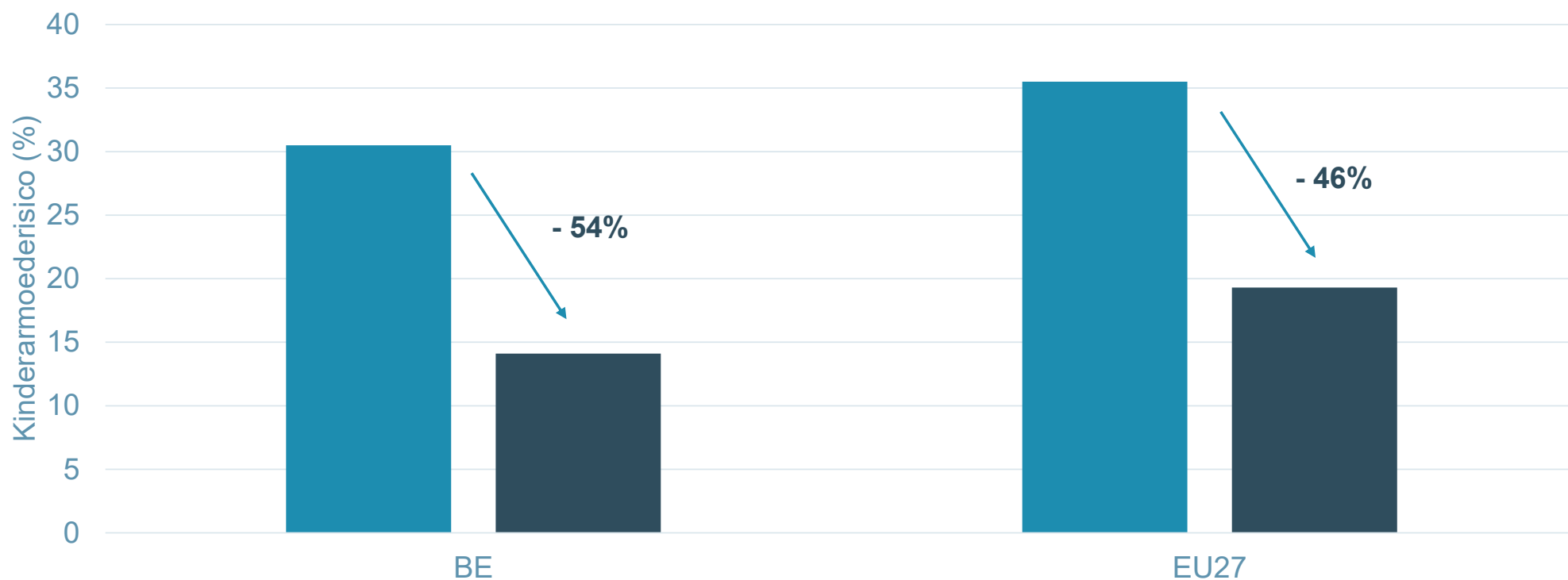
Tegemoetkoming in kosten van kinderen met een handicap

(Gijbels et al., 2023)

Armoedereductie door sociale uitgaven (2022)

(EUROSTAT, 2024: ilc_li02 & ilc_li09) ■ Voor sociale uitgaven ■ Na sociale uitgaven

Armoedereductie door kinderbijslag

- Kinderbijslag speelt belangrijke rol in armoedereductie (Van Lancker, 2023):
  - In 2018: 56% van de armoedereductie door kinderbijslag
- Groeipakket herverdeelt niet beter dan voor AKBW (Federaal Planbureau, 2021):
  - Afschaffing van rang- en leeftijdstoelagen zorgt ervoor dat basisbedragen minder herverdelen: grote gezinnen hebben lagere inkomens
  - Uitbreiding sociale toeslagen zorgt ervoor dat sociale toeslagen meer herverdelen
  - Netto resultaat blijft hetzelfde
  - Vooral grote gezinnen en eenoudergezinnen zijn slechter af

Kinderarmoede

- Kinderarmoede in Vlaanderen (Agentschap Opgroeien, 2024):
  - Daalt, maar blijft niet te verwaarlozen: 12% in 2019, 7% in 2022
  - Verhoogd risico bij gezinnen met: alleenstaande ouder, 3 of meer kinderen, laagopgeleide ouders, (zeer) lage werkintensiteit, niet-EU migratieachtergrond, huurders
- Groeipakket kan doelmatiger worden ingezet in strijd tegen kinderarmoede
- Lessen uit Canadese kinderbijslaghervorming:
  - Hogere kinderbijslag ontmoedigt niet om te werken
  - Elke CAN\$1 kinderbijslag aan gezinnen draagt CAN\$1.97 bij aan BBP
  - Daling van armoede met 20% in 2 jaar tijd

En dus

- Mattheüseffecten wegwerken en kwaliteit verbeteren in de kinderopvang vraagt bijzonder grote investeringen
- Geld weghalen van de kinderbijslag zal de meest kwetsbaren treffen en de (kinder)armoede serieus doen toenemen want kinderarmoede zit niet geconcentreerd bij 0-3 jarigen

Bronnen

- [Aerts et al. \(2022\)](#)
- [Agentschap Opgroeien \(2024\)](#)
- [Agentschap Uitbetaling Groeipakket \(2024\)](#)
- [Daly \(2020\)](#)
- [Esping-Andersen et al. \(2002\)](#)
- [EUROSTAT \(2024\)](#)
- [FAMIFED \(2016\)](#)
- [Federaal Planbureau \(2021\)](#)
- [Frederickx et al. \(2024\)](#)
- [Gijbels et al. \(2023\)](#)
- [Goffin et al. \(2023\)](#)
- [Pavolini & Van Lancker \(2018\)](#)
- [Teppers et al. \(2019\)](#)
- [Teppers & Van Regenmortel \(2023\)](#)
- [Vandenbroeck et al. \(2016\)](#)
- [Vandenbroeck et al. \(2018\)](#)
- [van Huizen & Plantenga \(2018\)](#)
- [Van Lancker \(2013\)](#)
- [Van Lancker \(2022\)](#)
- [Van Lancker \(2023\)](#)
- [Van Lancker & Vandenbroeck \(2019\)](#)
- [Verbist & Van Lancker \(2016\)](#)
- [Zagel & Van Lancker \(2022\)](#)